

Магістр 2 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ

Анотація. Розглянуто особливості та методи управління кредитними ризиками банківської діяльності та основні причини їх виникнення на різних рівнях (на рівні окремої позики та на рівні кредитного портфеля в цілому). Досліджено стратегію управління кредитними ризиками та її принципи, кредитну політику банку та її складові елементи, а також метод оцінки кредитоспроможності клієнта "5С".

Аннотация. Рассмотрены особенности и методы управления кредитными рисками банковской деятельности и основные причины их возникновения на разных уровнях (на уровне отдельной ссуды и на уровне кредитного портфеля в целом). Исследованы стратегия управления кредитными рисками и ее принципы, кредитная политика банка и ее составляющие элементы, а также метод оценки кредитоспособности клиента "5С".

Annotation. The features and methods of credit risk management of banking activities and the main causes of risks at different levels (an individual loan and the loan portfolio as a whole) are described. The credit risk management strategy and its principles, the credit policy of the bank and its constituent elements, as well as the method of assessment of the client's creditworthiness "5C" are considered.

Ключові слова: кредитний ризик, управління, стратегія, кредитний портфель.

Кредитний ризик – це ризик, пов'язаний з можливою несплатою кредитором (контрагентом) боргу перед банком, як основного кредиту, так і процентів за ним, невиконання або виконання не в повному обсязі інших зобов'язань, передбачених угодою позичання, в результаті яких виникає ймовірність фінансових втрат.

Питанням управління кредитними ризиками присвячені наукові публікації та статті українських вчених-економістів і науковців, зокрема таких, як: І. Бланк, В. Вітлінський, Л. Бондаренко, В. Грушко, А. Гловко, О. Кіреєв, О. Любуць, О. Пернарівський, О. Полетаєва, Л. Примостка, Т. Смовженко, Н. Шульга, О. Ястремська та ін.

Ефективність управління значною мірою залежить від обраної стратегії управління кредитними ризиками.

Стратегія кредитного ризику – це комплекс заходів, прийомів і методів щодо управління кредитним ризиком у невизначених умовах, що ґрунтується на прогнозуванні ризику і ймовірності його настання з метою мінімізації збитків банку від кредитних операцій.

У процесі управління кредитним ризиком банк визначає прийнятний (допустимий) для нього рівень ризику з погляду можливості отримання бажаних прибутків.

Управління кредитними ризиками базується на таких принципах:

не можна ризикувати більше, ніж дозволяє власний капітал;

не можна ризикувати великим заради малого;

необхідно враховувати можливі наслідки прояву ризику.

Основою для управління кредитними ризиками є продумана кредитна політика банку.

Відповідно до кредитної політики банку формується система управління кредитним ризиком, складовими елементами якої є [1]:

інформаційне забезпечення кредитної діяльності;

встановлення лімітів і нормативів для кредитного портфеля банку;

авторизація кредиту – розподіл повноважень при прийнятті рішень про видачу кредиту;

оцінка рівня кредитного ризику за кожною кредитною операцією;

визначення відсоткової ставки з урахуванням кредитного ризику;

кредитний моніторинг;

визначення сигналів, що свідчать про виникнення проблемної заборгованості за кредитом;

розробка заходів для мінімізації збитків у випадку настання кредитного ризику;

виявлення проблемних кредитів і ліквідація простроченої заборгованості.

Управління кредитним ризиком банку здійснюється на двох рівнях відповідно до причин його виникнення – на рівні кожної окремої позики та на рівні кредитного портфеля в цілому.

Основні причини виникнення кредитного ризику на рівні окремої позики:

нездатність позичальника до створення адекватного грошового потоку;

ризик ліквідності застави;

моральні та етичні характеристики позичальника.

До чинників, які збільшують ризик кредитного портфеля банку, належать:

надмірна концентрація – зосередження кредитів в одному із секторів економіки;

надмірна диверсифікація, яка призводить до погіршення якості управління за відсутності достатньої кількості висококваліфікованих фахівців зі знаннями особливостей багатьох галузей економіки;

валютний ризик кредитного портфеля;

структура портфеля, якщо він сформований лише з урахуванням потреб клієнтів, а не самого банку;

© Слесарева К. С., 2013

рівень кваліфікації персоналу банку.

Методи управління кредитним ризиком поділяються на дві групи: 1) методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позики; 2) методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля банку.

До першої групи методів належать:

- 1) аналіз кредитоспроможності позичальника;
- 2) аналіз та оцінка кредиту;
- 3) структурування позики;
- 4) документування кредитних операцій;
- 5) контроль за наданим кредитом та станом застави.

Особливістю перелічених методів є необхідність їх послідовного застосування, оскільки одночасно вони становлять собою етапи процесу кредитування. Якщо на кожному етапі перед кредитним співробітником поставлено завдання мінімізації кредитного ризику, то правомірно розглядати етапи кредитування як методи управління ризиком окремої позики.

Методи управління ризиком кредитного портфеля банку:

- 1) диверсифікація;
- 2) лімітування;
- 3) створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків

[2].

У світовій банківській практиці кредитоспроможність клієнта завжди була і залишається одним з основних критеріїв визначення доцільності встановлення кредитних відносин. Кредитоспроможність розглядається не лише як можливість повернення основної суми кредиту і відсотків за ним, а й як бажання клієнта виконати свої зобов'язання. Тому здатність до повернення кредиту пов'язується з моральними якостями клієнта, його репутацією, майстерністю і сферою діяльності, фінансовим станом, можливістю генерувати грошові потоки у процесі виробництва та обігу.

Наприклад, у практиці американських банків використовується правило "5C", відповідно до якого оцінка кредитоспроможності позичальників проводиться за такими базовими критеріями:

- Character – характер;
- Capacity – фінансові можливості;
- Capital – капітал;
- Collateral – забезпечення;
- Conditions – загальні економічні умови.

"Характер" позичальника визначається його діловою репутацією, ступенем відповідальності, спроможністю та бажанням погашати свої борги, аналізується досвідом позичальника щодо отримання та погашення кредитів у минулому. Характер позичальника найбільш повно розкривається під час попереднього інтерв'ю.

"Фінансові можливості" позичальника визначаються за допомогою аналізу його фінансового стану та прогнозу щодо тенденцій зміни основних фінансових показників. Тут також має бути визначено джерело погашення кредиту, яким можуть бути:

- 1) поточні грошові надходження (cash in flow);
- 2) продаж активів позичальника;
- 3) інші джерела фінансування, в тому числі й нові кредити та кошти, залучені в результаті розміщення облігацій.

Оскільки основним джерелом погашення кредиту, як правило, є поточні грошові надходження, основна увага приділяється аналізу спроможності позичальника генерувати сталі грошові потоки.

"Капітал" позичальника передбачає аналіз його розміру, структури, співвідношення з іншими статтями активів і пасивів. Тут також береться до уваги частка власного капіталу позичальника у фінансуванні проекту, на реалізацію якого отримано кредит.

"Забезпечення" кредиту передбачає визначення конкретної форми забезпечення за кредитом (застава, гарантія тощо), визначення його достатності та якості. Якщо забезпеченням за кредитом є застава, мають бути визначені ринкова та ліквідаційна вартості, а також ступінь ліквідності.

"Загальні економічні умови" передбачають визначення умов, що характеризують ринкову ситуацію та впливають на становище як банку, так і позичальника: стан економічної кон'юнктури, наявність конкуренції, фіскальна політика, політична ситуація в країні, політика Центрального банку тощо.

Банки європейських країн використовують різні системи оцінки кредитоспроможності позичальників. Найбільш відомими серед них є системи PARTS, CAMPARI, назви яких також утворені як аббревіатури від заголовних букв базових критеріїв кредитування [1].

Особливістю перелічених методів є необхідність їх послідовного застосування, оскільки одночасно вони становлять етапи кредитного процесу. Якщо на кожному етапі перед кредитним інспектором поставити завдання оцінити рівень кредитного ризику та вжити заходи для його мінімізації, то кожен з етапів кредитного процесу може розглядатись як метод управління ризиком на рівні окремого кредиту.

Наук. керівн. Омельченко О. І.

Література: 1. Вовк В. Я. Кредитування і контроль : навч. посібн. / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К., 2007. – 235 с. 2. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку : підручник / Л. О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с. 3. Матрос С. О. Інформаційна підтримка визначення міри банківських ризиків / С. О. Матрос // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 8. – С. 103–107. 4. Потійко Ю. Теорія і практика управління різними видами ризиків у комерційних банках / Ю. Потійко // Вісник НБУ. – 2004. – № 4. – С. 58–60. 5. Пернарівський О. Аналіз, оцінка та способи зниження банківських ризиків / О. Пернарівський // Вісник НБУ. – 2004. – № 4. – С. 44–48.